

DET-SETNINGER

På norsk bruker vi ofte det-setninger for å fokusere på noe av informasjonen i det vi forteller. Vi har to typer det-setninger: presentering og utbryting.

Presentering

Presentering er en veldig vanlig konstruksjon på norsk. Vi bruker *det* som et ekstra subjekt først i setningen for å presentere det virkelige subjektet i setningen.

Ny informasjon står vanligvis ikke først i setningen på norsk. Derfor er det ikke bra å starte setningen med et substantiv i ubestemt form eller med en infinitiv. Vi bruker heller presentering for å flytte den nye informasjonen litt lenger ut i setningen. I eksemplene betyr * at setningen ikke er bra:

*En mann sitter i parken.	→ Det sitter en mann i parken.
*Mange stoler er i rommet.	→ Det er mange stoler i rommet.
*Å trene er bra.	→ Det er bra å trene.

Vi kan bare bruke presentering med verb som ikke kan ha objekt. Verbet *kjøre* kan ha objekt, så vi kan ikke bruke presentering. Derfor må vi si: En mann kjøper ei bok. Vi kan ikke starte med *Det* i denne setningen.

En presentering har to subjekt: et *foreløpig* subjekt (alltid "det") og et *logisk* subjekt (i eksemplene over: "en mann" og "mange stoler"). Det logiske subjektet er personen/tingen som gjør noe i setningen. *Det* står alltid på subjektets plass: først i setningen eller etter verbet. Det logiske subjektet står på objektets plass. I disse eksemplene er "en mann" logisk subjekt:

- Det sitter en mann i parken nå.
- Nå sitter det en mann i parken.
- Det har ofte sittet en mann i parken.
- Ofte har det sittet en mann i parken.

Vi bruker ofte presentering i passiv fordi slike setninger ikke har noe logisk subjekt. Da kan vi også ha presentering med verb som har objekt:

- Det ble danset hele kvelden.
- Det blir lest mange bøker om sommeren.

Utbryting

Utbryting er en litt mer kompleks struktur enn presentering. I en utbryting bruker vi *Det er/var + som-setning* for å fokusere på ett ledd i setningen.

Per går der borte. → Det er Per som går der borte. (Fokus: Per)
 Jeg leser ei bok. → Det er ei bok jeg leser. (Fokus: ei bok)

Vi kan lage utbryting med alle typer ledd i setningen. Vi dropper *som* når vi lager utbryting med noe annet enn subjektet:

Subjekt: Per går der borte. → Det er Per som går der borte.
 Objekt: Jeg leser ei bok. → Det er ei bok jeg leser.
 Adverb: Jeg reiser i morgen. → Det er i morgen jeg reiser.
 Verb: Jeg liker best å synge. → Det er å synge jeg liker best.

Vi bruker *Det er* når verbet i setningen er i presens, futurum eller presens perfektum, og *Det var* når verbet er i preteritum eller preteritum perfektum:

Per går hjem. → Det er Per som går hjem.
 Per skal gå hjem. → Det er Per som skal gå hjem.
 Per har gått hjem. → Det er Per som har gått hjem.
 Per gikk hjem. → Det var Per som gikk hjem.
 Per hadde gått hjem. → Det var Per som hadde gått hjem.

Vi kan også bruke utbryting i spørsmål.

Hvem går der borte? → Hvem er det som kommer der borte?
 Hva ser du? → Hva er det du ser?
 Går Per der borte? → Er det Per som går der borte?
 Så du en katt? → Var det en katt du så?

Setninger uten logisk subjekt

Noen verb har ikke noe logisk subjekt, for eksempel mange verb om været. (Hvem snør?) På norsk må vi alltid ha et subjekt. Derfor bruker vi *det* som subjekt sammen med slike verb. Vi kan også gjøre dette med noen andre verb når vi ikke har et spesifikt subjekt:

Det regner.
 Det snør.
 Det ringer i telefonen. (= Noen ringer til meg.)